

Sylwia Szyc

Stosunki polsko-północnokoreańskie w latach 80-tych w świetle wybranych dokumentów

Komunizm: system – ludzie – dokumentacja 3, 221-237

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sylwia Szyc

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Stosunki polsko-północnokoreańskie w latach 80-tych XX wieku w świetle wybranych dokumentów

Historia stosunków dyplomatycznych obydwu krajów sięga 1948 r., kiedy to na północy Półwyspu Koreańskiego proklamowano Koreańską Republikę Ludowo-Demokratyczną¹ [dalej: KRL-D]. Polska, jako jeden z pierwszych krajów z bloku państw socjalistycznych uznała istnienie KRL-D na arenie międzynarodowej, czego wyrazem stało się podpisanie umowy o wymianie przedstawicieli dyplomatycznych w randze ambasadorów².

Korea Północna to kraj, który do dnia dzisiejszego budzi wiele emocji i przykuwa uwagę opinii publicznej, nie tylko ze względu formę systemu politycznego, lecz również z powodu charyzmatycznych przywódców z rodu Kimów, którzy nieprzerwanie od lat 40-tych niepodzielnie rządzą w północnej części półwyspu.

Kraj ten nigdy nie odgrywał znaczącej roli jako partner handlowy lub gospodarczy, również z perspektywy polskiej. Pomimo posiadania licznych zasobów metali ziem rzadkich. Analizując stosunki polsko-północnokoreańskie w latach 1948-1989, można zaobserwować etapy ich wyraźnej intensyfikacji lub oziębienia, do czego przyczyniały się przede wszystkim zmiany na tle politycznym i ideologicznym, mające miejsce w Azji po śmierci Józefa Stalina. Podważenie przez Nikitę Chruszczowa „kultu jednostki”, a także narastający konflikt o ideologiczne przywództwo w bloku państw socjalistycznych, który wystąpił na przełomie lat 50-tych i 60-tych pomiędzy Związkiem Radzieckim a Chińską Republiką Ludową, nie wpłynęły pozytywnie na pogłębienie polsko-północnokoreańskiej współpracy. Jednakże, pomimo wielu trud-

¹ Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna jest oficjalną państwa, natomiast nazwa Korea Północna używana jest potocznie.

² Do wymiany przedstawicieli dyplomatycznych doszło ostatecznie 7 czerwca 1950 roku. zob. *Historia dyplomacji polskiej X-XX wiek*, red. G. Labuda, W. Mieczowicz, Warszawa 2002s. 561.

ności, lata pięćdziesiąte należy uznać za okres intensywnych kontaktów politycznych pomiędzy obydwoma krajami. Wynikało to przede wszystkim z przynależności do tego samego bloku ideologiczno-politycznego. Duże znaczenie miały również czynniki zewnętrzne, chociażby eskalacja konfliktu zimnowojennego na terenie Azji oraz pomoc jaką Polska okazała KRL-D w okresie wojny koreańskiej i tuż po niej.

Pomimo braku czynnego udziału w wojnie koreańskiej, rząd PRL poparł Kim Ir Sena³ w konflikcie na Półwyspie Koreańskim dostawami maszyn, surowców oraz innych towarów przeznaczonych dla ludności cywilnej, na łączną sumę blisko 13,5 mln rubli⁴. W ramach „wiecznej braterskiej pomocy”, Partia Pracy Korei zwróciła się z prośbą do państw satelickich o przyjęcie na wychowanie północnokoreańskich dzieci oraz młodzieży, w większości sierot wojennych. W latach 1951-1953 do Polski trafiło 1200 północnokoreańskich sierot, które zostały umieszczone w Domach Dziecka, między innymi w Świdrze pod Otwockiem oraz we wsi Płakowice nieopodal Lwówka Śląskiego na Dolnym Śląsku⁵.

Kolejnym elementem polsko-północnokoreańskiej współpracy podczas wojny koreańskiej, było zaproszenie PRL do udziału w pracach Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych, celem której było nadzorowanie przestrzegania podpisanych w lipcu 1953 r. w Pannmundżon⁶.

³ W Polsce do zapisu nazw pochodzenia północnokoreańskiego stosuje się wariant transkrypcji McCune'a-Reischauera. Jednakże ze względu na upowszechnienie w języku polskim niepoprawnych dziś już form, np.: nazwiska Kim Ir Sena (Kim Il Sunga) czy stolicy KRL-D Phenianu (Pjongjangu), w niniejszym artykule autorka będzie stosowała upowszechnione w Polsce formy transkrypcji.

⁴ S. Kojło, A. Dikij, *Polska – KRLD. Gospodarka, współpraca*, Warszawa 1975, s. 178.

⁵ Ł. Sołtysik, *Dzieci i młodzież północnokoreańska w Polsce w latach 1953-1954 w świetle wybranych dokumentów*, „Rocznik Jeleniogórski”, 41, 2009, s. 195-210; Ł. Sołtysik, *Dzieci i młodzież północnokoreańska na Dolnym Śląsku i Mazowszu w latach 1951-1959*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, LXV (2010), nr 1, s. 57-95; S. Szyk, *Północnokoreańskie dzieci oraz młodzież w Państwowym Ośrodku Wychowawczym w Płakowicach na Dolnym Śląsku w l. 1953-1959* [w:] *Rodzina: powołanie, zadania, zagrożenia*, red. J. Z. Zimny, Stalowa Wola, s. 1045-1054; S. Szyk, *Północnokoreańskie dzieci i studenci w Polsce w latach 1951-1956. Zarys problematyki*, [w:] „Koło Historii”, nr 14, Lublin 2014, s. 159-167.

⁶ W skład Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych, działającej po dziś dzień, wchodzi czterech wysoką rangą oficerowie, pochodzący z państw niezaangażowanych w wojnę koreańską. Obie strony konfliktu mogły wybrać dwa państwa, które będą strzegły ich interesów podczas prac Komisji. Republika Ludowo-Demokratyczna, jako swoich reprezentantów wskazała Polskę oraz Czechosłowację, natomiast Republika Korei wybrała Szwecję oraz Szwajcarię. Patrz: Ch. Birchmeier, M. Burdelski, E. Jendraszczyk, *50-lecie Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych w Korei*, Toruń 2003, s. 22.

Polska, tak jak inne państwa należące do bloku socjalistycznego wspierały KRLD również po podpisaniu rozejmu. W 1953 r. strona północnokoreańska zwróciła się do polskiego rządu o udzielenie wsparcia w roku następnym w wysokości 26 mln rubli. Jednakże ze względu na trudną sytuację gospodarczą kraju, Polska przewidziała dostawy jedynie o wartości 8,3 mln rubli⁷. W 1955 roku zawarto umowę o bezzwrotnej pomocy dla Korei Północnej, która miała służyć odbudowie tego kraju po zniszczeniach wojennych⁸. Polska, oprócz pomocy materialnej i surowcowej, skierowała do KRLD także wiele grup specjalistów⁹. W latach pięćdziesiątych w Polsce szkolili się również koreańscy robotnicy oraz technicy¹⁰, a kilkuset północnokoreańskich studentów podjęło edukację w polskich uniwersytetach i politechnikach¹¹.

Symbolicznym wyrazem ożywionej współpracy polsko-północnokoreańskiej w latach pięćdziesiątych, była wizyta Kim Ir Sena w Polsce w 1956 r. Literatura poświęcona stosunkom polsko-północnokoreańskim niewiele miejsca poświęca kwestii dotyczącej wizyt przywódcy Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej Kim Ir Sena w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. W przeciwieństwie do spotkań przedstawicieli niższych szczebli, do których dochodziło stosunkowo często, premier Kim podczas trwania swoich rządów odwiedził Polskę jedynie dwukrotnie, w roku 1956 oraz 1984, kiedy to wraz z innymi przedstawicielami delegacji partyjno-rządowej wizytował kraje wchodzące w skład bloku wschodniego.

Po raz pierwszy północnokoreańska delegacja rządowa przebywała w Polsce w dniach 2-6 lipca 1956 roku, w ramach wielkiej, pięćdziesięciodniowej podróży po państwach należących do bloku państw tzw. demokracji ludowej. Podczas jej trwania przedstawiciele KRL-D odwiedzili Związek Radziecki, NRD, Rumunię, Węgry, Czechosłowację, Albanie, Polskę oraz Mongolię¹². Celem podróży było uzyskanie pomocy finansowej oraz wsparcia materialnego,

⁷ Archiwum Akt Nowych (dalej: AAN), Państwowa Komisja Planowania Gospodarczego, sygn. 483, Notatka dla Obywatela Ministra E. Szyra w sprawie ustalenia dostaw towarowych na rok 1954 dla Koreańskiej Republiki Ludowo - Demokratycznej, cyt. za. J. Kaliński, *Nierównowaga zewnętrzna gospodarki Polski Ludowej*, [w:] *Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace*, red. B. Pytlik, nr 3 (7) 2011, Warszawa 2011, s. 45.

⁸ S. Kojło, A. Dikij, *op. cit.*, s. 179.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Paulo de Carvalho, *Studenci obcokrajowcy w Polsce*, Warszawa 1990, s. 28.

¹² N. Shimotomai, *Pyeongyang in 1956*, "Cold War International History Project Bulletin, Issue 16", s. 457, Wilson Digital Archive Center, dostępny w: http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/CWIHPBulletin16_p51.pdf, (data dostępu: 15 listopada 2014 r.).

mających posłużyć wykonaniu założeń pierwszego planu pięcioletniego przewidzianego na lata 1957-1961¹³. Mimo wielu odbytych rozmów, strona koreańska nie uzyskała zapewnienia wsparcia w oczekiwanych przez nią wymiarze. Kim Ir Sen liczył na to, iż władze PRL zwiększą wysokość przekazywanej pomocy, jednakże została ona utrzymana na ustalonym dotychczas poziomie¹⁴. KRL-D oczekiwało między innymi, iż Polska prześle jej 200-osobową misję wojskową, 45 samochodów oraz żywność¹⁵. Również wizyty w innych krajach nie spełniły oczekiwań koreańskiego przywódcy. W 1956 roku Moskwa wsparła finansowo Koreę Północną w wysokości 300 mln rubli, co było kwotą o wiele niższą od tej, którą otrzymała po zakończeniu wojny koreańskiej. Pomoc od NRD, Węgier oraz Rumunii również rozczarowała Kim Ir Sena¹⁶.

Mimo, iż wizyta przedstawicieli KRL-D nie spełniła swoich celów, współpraca między Polską a Koreą Północną była w dalszym ciągu kontynuowana. W odpowiedzi na wizytę Kim Ir Sena w Polsce, premier J. Cyrankiewicz odwiedził Koreę Północną w kwietniu 1957 roku.

Lata sześćdziesiąte były okresem ochłodzenia stosunków na linii Warszawa – Phenian. W głównej mierze przyczyną tego stanu rzeczy był nasilający się konflikt radziecko–chiński, w którym Polska poparła stanowisko Moskwy, natomiast KRL-D, mimo iż oficjalnie przyjęła neutralną pozycję, wyraźnie sprzyjała Chinom¹⁷. Sprawy nie ułatwiał również spór na tle ideologicznym między Koreą Północną a Związkiem Radzieckim, który uwidocznił się po dojściu Chruszczowa do władzy i przyczynił się do wykreowania w KRL-D doktryny „Dżucze”. Dodatkowo, władze w Phenianie nieprzychylnym okiem przypatrywały się procesowi destalinizacji w Polsce¹⁸. W 1966 r. podpisano umowę o utworzeniu Polsko-Koreańskiego Towarzystwa Maklerów Okrętowych, którego celem było przewożenie towarów handlu zagranicznego KRL-D, w tym m.in. koks i magnezytu. Mimo wielu antagonizmów, stosunki

¹³ W. J. Dziak, *Kim Ir Sen ...*, s. 236.

¹⁴ Notatka przygotowana przez Departament V dla ministra M. Naszkowskiego z 27 lipca 1956 r. Archiwum MSZ, Departament V, Wydział I, Zespół 12, Teczka 411, Wiazka 17, s. 47, za: N. Levi, *op. cit.*, s. 353.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Patrz: W. J. Dziak, *Kim Ir Sen. Dzieło i Polityczne Wizje*, Warszawa 2000, s. 236–237.

¹⁷ J. Bayer, W. J. Dziak, *Korea & Chiny. Przyjaźń i współpraca, rywalizacja i konflikty*, T. I: *Strategia i polityka*, Warszawa 2006, s. 17–21.

¹⁸ *Historia dyplomacji polskiej*, T. VI: 1944/1945 – 1989, red. W. Materski, W. Miechowicz, Warszawa 2010, s. 575.

między PRL a KRLD w tamtym okresie uznawane były za dobre, jednakże współpraca ta miała raczej charakter oficjalny¹⁹.

Do ożywienia stosunków doszło ponownie pod koniec lat siedemdziesiątych. W latach 1978–1984 w KRLD realizowano siedmioletni plan rozwoju gospodarki. Kraj napotkał jednak liczne trudności z jego realizacją, do których przyczyniło się m.in. nieefektywne zarządzanie, niewystarczające środki materiałowe, surowcowe i finansowe oraz zbyt szeroki plan inwestycyjny²⁰.

Lata osiemdziesiąte to dalsza kontynuacja wymiany delegacji partyjnych obu krajów. Między innymi w 1980 roku przedstawiciele władz północnokoreańskich brali udział w VIII Zjeździe Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej²¹, natomiast polska delegacja partyjna uczestniczyła w odbywającym się w tym samym roku VI Zjeździe Partii Pracy Korei²², zaś w 1983 roku w obchodach 35-lecia istnienia Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej w Phenianie²³. W sierpniu 1982 r. obydwa kraje podpisały konwencję konsularną²⁴.

Koreańska Partia Pracy na rok przed zakończeniem realizacji planu współpracowała ze stroną polską, opierając się przede wszystkim na wysyłaniu do Polski delegacji pionu ekonomicznego, licząc na wypracowanie korzystnej umowy współpracy na tym polu, nie wywiązując się przy tym z podpisanej w grudniu 1980 roku umowy o wzajemnych dostawach towarów oraz płatnościach²⁵.

W 1984 roku delegacja północnokoreańska na czele z Kim Ir Senem ponownie odwiedziła Polskę w ramach wielkiej podróży po państwach należących do bloku wschodniego²⁶. Analizując zacho-

¹⁹ *Ibidem*, s. 589.

²⁰ AAN, KC PZPR, Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-632, Materiał informacyjny w związku z wizytą delegacji państwowo-partyjnej Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej w dniach 27-29 maja 1984, k. 5-6.

²¹ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-815, Sprawozdanie z pobytu w Polsce delegacji Partii Pracy Korei na VIII Zjazd PZPR w dniach 9-18 lutego 1980 roku.

²² Stronę polską na VI Zjeździe PPK reprezentowali: minister spraw zagranicznych, od VIII 1980 sekretarz KC PZPR Emil Wojtaszek, ambasador PRL w KRLD Jerzy Pękala, Sekretarz KW PZPR w Szczecinie Kazimierz Cypryński, AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-815, Informacja z udziału delegacji KC PZPR w obradach VI Zjazdu Partii Pracy Korei, k. 2.

²³ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-815, Notatka informacyjna dot. pobytu delegacji partyjno-rządowej PRL na uroczystościach 35-lecia KRLD.

²⁴ Dz. U. z 1983 nr 54 poz. 239, Konwencja konsularna między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną.

²⁵ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-632, Tezy do rozmów gospodarczych w ramach oficjalnej wizyty delegacji partyjno-państwowej KRLD w Polsce.

²⁶ Patrz: S. Szyca, „Wieczna braterska przyjaźń”. *Oficjalna wizyta Kim Il Sunga w Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej w maju 1984 r.*, [w:] „Komunizm: system-ludzie-

waną dokumentację związaną z tą wizytą, można zauważyć, iż strona polska zachowawczo podchodziła do kwestii zintensyfikowania współpracy z KRL-D na płaszczyźnie gospodarczej. Powodem było nie tylko notoryczne niewywiązywanie strony północnokoreańskiej z podpisanych umów, ale przede wszystkim z trudności gospodarczych, jakie przechodziła w owym czasie Polska. Kwestią sporną była również wysokość oczekiwanej pomocy. Gesty poparcia dla propozycji północnokoreańskich dotyczących spraw ekonomicznych były więc ostrożne, a wzajemne deklaracje skupiały się przede wszystkim na rozszerzeniu dotychczasowej współpracy na inne pola – wymianę kulturalną, partyjną, naukowo-techniczną oraz wymianę grup młodzieży²⁷.

Stosunki polsko-północnokoreańskie w latach osiemdziesiątych należy niewątpliwie uznać za intensywne, a wizyta Kim Ir Sena w Polsce w 1984 roku propagandowo zacieśniła współpracę między obydwoma krajami. Wyrażało się to między innymi powołaniem do życia w 1985 roku Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Koreańskiej, kolejną wymianą delegacji partyjnych, a także intensyfikacją wymiany naukowej oraz kulturalnej. Do Korei Północnej na wyjazdy wypoczynkowe udawali się również przedstawiciele polskiej sceny politycznej²⁸. W odpowiedzi na wizytę Kim Ir Sena w Polsce, we wrześniu 1986 roku doszło do kolejnego spotkania na najwyższym szczeblu państwowym, tym razem na terenie Korei Północnej.

Stosunki Polski z Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną ze względu na przynależność do tego samego bloku politycznego należy określić jako zażyłe, aczkolwiek na przestrzeni dekad można zaobserwować ich wyraźną intensyfikację lub oziębienie. Analizując stosunki polsko-północnokoreańskie można zaobserwować zmieniający się układ sił w bloku państw socjalistycznych, a także mechanizmy współpracy i rolę ZSRR w określaniu ich wymiaru i intensywności.

Pomoc finansowa i rzeczowa udzielana Korei Północnej przez inne państwa socjalistyczne, w tym Polskę, określały niejako kierunek polityki kreowanej w Phenianie. Kim Ir Sen mimo różnic na tle politycznym i ideowym, nigdy nie mógł pozwolić sobie na całkowite oderwanie się od Moskwy, co wpływało również na stosunki polsko-północnokoreańskie. Pomimo odrębności kulturowej oraz odległości geograficznej kontakty te do 1989 roku układały się

dokumentacja”, nr 2 (2013), s. 109–121. http://komunizm.net.pl/wp-content/uploads/2013/06_szyc.pdf

²⁷ *Ibidem*, s. 119.

²⁸ AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-667, Plan współpracy pomiędzy Komitetem Centralnym PZPR a PP Korei, k. 2.

poprawnie. Dopiero upadek systemu komunistycznego w Polsce przyczynił się do znacznego ich osłabienia, które jednakże do dnia dzisiejszego są utrzymywane. Zmienił się natomiast ich kierunek, charakter oraz intensywność.

Zaprezentowane poniżej dokumenty²⁹ zostały odnalezione podczas kwerendy archiwalnej w Archiwum Akt Nowych w Warszawie i dotyczą trzech różnych aspektów współpracy polsko-północnokoreańskiej w latach 80-tych XX wieku. Pierwszym z nich jest notatka z czerwca 1981 r., przygotowana przez ambasadora PRL w Phenianie, Jerzego Pękale³⁰ dla Departamentu II Ministerstwa Spraw Zagranicznych³¹. Notatka dotyczy postawy jaką przyjęły władze północnokoreańskie wobec trudności wewnętrznych, jakie w owym czasie przechodziła Polska (m. in. strajków NSZZ „Solidarność”, wystąpienie Lecha Wałęsy) [Dokument nr 1]. Kolejnym dokumentem jest notatka kierownika Wydziału Zagranicznego KC PZPR Czesława Dęgi³² do I Sekretarza KC PZPR gen.

²⁹ Przedstawione dokumenty opublikowano *in extenso*. Wszelka ingerencja autorki w treści dokumentów została zaznaczona nawiasem kwadratowym.

³⁰ Jerzy Pękala (ur. 1929) – członek ZMP. Od 1948 r. w PZPR. Absolwent Studiów na Wydziale Ekonomii Politycznej Uniwersytetu im. M. Łomonosowa w Moskwie. Od 1955 r. pracownik KW PZPR w Bydgoszczy. W latach 1960-1969 sekretarz i członek Egzekutywy KW PZPR w Krakowie. Od 1969 przewodniczący Prezydium Miejskiej Rady Narodowej. W latach 1973-1978 prezydent Krakowa. Od 1978 r. ambasador PRL w Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej.

³¹ W związku z zaangażowaniem Polski w sprawy Dalekiego Wschodu, w czerwcu 1954 roku w Ministerstwie Spraw Zagranicznych utworzono dodatkowy Departament V, który zajął się sprawami tej części Azji, Patrz: *Historia dyplomacji polskiej X-XX wiek*, red. G. Labuda, W. Miechowicz, Warszawa 2002, s. 602; Od 1 czerwca 1960 r. w MSZ sprawami KRLD zajmował się Departament II, a dokładniej Wydział Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej, Demokratycznej Republiki Wietnamu i Mongolskiej Republiki Ludowej, Patrz: *Historia dyplomacji polskiej*, T. VI: 1944/1945 – 1989, red. W. Materski, W. Miechowicz, Warszawa 2010, s. 39.

³² Czesław Dęga (1923-2008) – od września 1943 r. członek polskiego Zgrupowania Partyzanckiego „Jeszcze Polska nie zginęła”. Od lipca 1944 r. w WP. W latach 1953-1954 delegowany do Międzynarodowej Komisji Kontroli i Nadzoru w Korei. Od 1956 r. przydzielony do Zarządu II Sztabu Generalnego WP. Rok później mianowany na stanowisko attaché wojskowego, morskiego i lotniczego w Ambasadzie PRL w Wielkiej Brytanii. Od 1961 r. szef wydziału I Oddziału III Zarządu II Sztabu Generalnego WP. W 1963 r. awansowany do stopnia generała brygady. Od maja 1964 r. szef artylerii Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu. W 1967 r. zastępca dowódcy ds. liniowych Wojsk Obrony Powietrznej Kraju. W latach 1974-1975 na stanowisku zastępcy przedstawiciela PRL ds. wojskowych w Międzynarodowej Komisji Kontroli i Nadzoru w Wietnamie. W okresie stanu wojennego powołany na pełnomocnika Komitetu Obrony Kraju w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. W latach 1983-1984 kierownik Wydziału Zagranicznego KC PZPR. Od 1985 r. ambasador nadzwyczajny i pełnomocny PRL na Kubie, a od marca 1987 r. również na Jamajce. Odwołany z obydwu stanowisk w czerwcu 1989 r. Od 1990 r. w stanie spoczynku.

Wojciecha Jaruzelskiego, w związku z planowaną wizytą w Polsce w dniach 27-29 maja 1984 r. przywódcy Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej, Kim Ir Sena, zawierająca instrukcje przygotowania oprawy oraz prowadzenia rozmów z wizytującą delegacją partyjno-rządową KRL-D. Powodem niezadowolenia strony północnokoreańskiej było w głównej mierze trzykrotne przekładanie przez Polskę terminu wizyty i chaos organizacyjny, jaki wyniknął z tego powodu, nie tylko po stronie polskiej, ale również radzieckiej i koreańskiej [Dokument nr 2]. Ostatnim zaprezentowanym dokumentem jest notatka przygotowana przez Wydział Zagraniczny KC PZPR w sierpniu 1986 r., poświęcona wymianie międzypartyjnej między PZPR a PPK [Dokument nr 3].

Stosunki polsko-północnokoreańskie nie doczekały się jeszcze naukowego opracowania, a przedstawione poniżej materiały źródłowe niewątpliwie poszerzą aktualny stan wiedzy w tym temacie.

Dokumenty

Nr 1

Notatka dotycząca stanowiska KRLD wobec sytuacji w Polsce

Jak już informowaliśmy w poprzednich notatkach, sprawy polskie nadal nie są podnoszone w środowiskach masowego przekazu KRLD. Społeczeństwo nie jest więc informowane o sytuacji i procesach zachodzących w PZPR i w PRL.

Jeśli nawet są zamieszczone w miejscowej prasie krótkie wiadomości dot. Polski, to są one tak sformułowane że praktycznie nie dają czytelnikowi żadnej informacji o tym co zachodzi w naszym kraju. Przykładem takiej informacji są ostatnio publikowane w prasie notatki nt. obrad IX Zjazdu PZPR. Tak np. w dość obszernej informacji, jak na tut. warunki, o pracy IX Zjazdu i referacie tow. St. Kani wymienia się że mówił np. „o pracy ideologicznej”, „o umocnieniu więzi partii z masami” itd. „o potrzebie usprawnienia zarządzania gospodarką, natomiast nie podaje się nic o treści referatu czy innych materiałów, w rezultacie czego, społeczeństwo nadal nie wiem, czym się faktycznie zajmuje Zjazd. Koreańczycy podjęli ostatnio w rozmowach próbę usprawiedliwienia tego stanu rzeczy, tłumacząc nam dlaczego nie dają swojemu społeczeństwu pełnej informacji o sytuacji w Polsce.

M.in. ostatnio podjął ten problem z-ca Kierownika Wydz. Zagranicznego KC Kil Dze Giol, który tłumaczył to specyficzną, trudną sytuacją ich kraju, że informacja o naszych trudnościach może być wykorzystana przez wrogów. Z jego wypowiedzi wynikało, iż chodzi głównie o to, aby nie informować ich społeczeństwa, że w socjalistycznym kraju mogą występować trudności, kryzysy czy strajki i protesty klasy robotniczej. Stwierdził że „było by to dla naszego społeczeństwa niezrozumiałe”.

Podobnie niemożliwe są w tut. prasie informacje na temat błędów kierownictwa, nawet byłego. Dlatego można oczekiwać, że na temat krytyki b. I. Sekretarza Gierka, czy jego usunięcia z partii w tut. prasie również nie ukaże się żadna informacja, podobnie jak nie ukazała się nigdy krytyczna informacja o roli Mao, mimo że

takich wypowiedzi było i jest dużo w prasie chińskiej, zwłaszcza po ostatnim plenum KPCh.

Innym problemem dla którego KRLD nie wypowiada się publicznie na temat sytuacji w Polsce może być również unikanie zajęcia publicznego stanowiska w stosunku do przemian zachodzących w życiu PZPR i naszego kraju. Zajęcie określonego stanowiska byłoby dla KRLD tym bardziej niewygodne, że istnieją i w tej sprawie rozbieżne stanowiska partii komunistycznych czy poszczególnych krajów, zwłaszcza zaś ZSRR i ChRL.

Przemilczanie zatem spraw polskich, daje im możliwość nie zajmowania publicznie stanowiska.

Wreszcie można z całą pewnością przyjąć, że KRLD jest zainteresowana w utrzymaniu dobrych stosunków z Polską, podobnie jak z każdym innym krajem, niezależnie od tego jaka będzie jego wewnętrzna sytuacja polityczna, byle była nadal popierana sprawa zjednoczenia Korei i nie poddawana krytyce polityka Kim Ir Sena. KRLD od lat stosuje taką politykę, że utrzymuje bliskie stosunki ze wszystkimi tymi krajami, które popierają jej politykę w kwestii zjednoczenia Korei, lub publicznie głoszą wielkość idei Czuczhe.

Według naszej oceny są to główne przyczyny niepublikowania w prasie informacji o sytuacji w Polsce oraz nie zajmowania stanowiska, mimo że jak się ostatnio wyraził Kil Dze Gion „niektóre ambasadory KS zapytują ich dlaczego nie wyrażają publicznie swojego stanowiska nt. sytuacji w PRL”. Mimo że nie nazwał on o które kraje chodzi, to uważamy że zapytania te były ze strony ambasady ZSRR, Bułgarii i Czechosłowacji.

Już w poprzedniej notatce informowaliśmy, że ambasador ZSRR wyrażał w rozmowie niezadowolenie ze stanowiska KRLD, a ostatnio podnosił problem niepublikowania w prasie KRLD listu KC KPZR do KC PZPR.

Milczenie tutaj nie oznacza braku zainteresowania ze strony PPK czy władz państwowych KRLD sprawami polskimi. Przedstawiciele KC PPK czy MSZ w rozmowach z [dyplomatami]³³ czy członkami delegacji partyjnych różnych krajów zadają na tematy polskie wiele pytań, zwłaszcza jaki jest stosunek poszczególnych partii do tego co zachodzi w Polsce, a także sami przekazują stanowisko kierownictwa PPK. W zależności jednak od tego z kim rozmawiają, odpowiednio rozstawiają akcenty w prezentowanym stanowisku. Np. w rozmowach z przedstawicielami ambasady radzieckiej wyrażają niepokój i sytuację z PZPR, podkreślają że obecna sytuacja jest wynikiem jej słabości ideologicznej, braku więzi z masami i wreszcie, że nie daje ona zdecydowanego oporu elementom antysocjali-

³³ Wyraz poprawiony, w oryginale w tekście „dyplomatomami”.

stycznym. W rozmowach z przedstawicielami ambasad jugosłowiańskiej czy rumuńskiej podkreślają że PZPR potrafi sama przezwyciężyć obecne trudności, oraz dać zdecydowany opór siłom antysocjalistycznym. W czasie pobytu w KRLD ministra Andrea w/g ambasadora Rumunii gospodarze tylko raz nawiązali w rozmowie /Kim Jon Nam/ do spraw polskich, stwierdzając, że „w pełni zgadzają się z oceną zawartą w wypowiedziach Ceausescu.

Jeszcze co innego akcentują gospodarze w rozmowach z nami podkreślając że solidaryzują się z naszą partią i uznają za słuszne przez nią wysiłki na rzecz przezwyciężenia obecnych trudności, zapewniają o swoim przekonaniu że PZPR i PRL jest w stanie szybko przezwyciężyć obecne trudności ekonomiczne i polityczne.

W ostatniej rozmowie Kil Dze Gion stwierdził że takie jest stanowisko kierownictwa PPK. Dalej dodał „my uważamy że wszystkie KC winny wyciągnąć dla siebie z zaistniałej sytuacji w Polsce”. Z rozmowy wynikało że tej potrzeby wyciągania wniosków z polskich doświadczeń nie odnoszą do siebie ponieważ po przytoczonym wyżej stwierdzeniu zaraz dodał: „nasza partia /PPK/ dzięki mądrości kierownictwu Kim Ir Sena zawsze utrzymywała ścisłą więź z masami i doceniała pracę ideologiczną”.

Tezę taką wśród aktywu głoszą od początku kryzysu w Polsce o czym pisaliśmy w poprzednich informacjach.

Ostatnio zaś w organie centralnym PPK /NS/ ukazało się kilka artykułów, w których nie wymieniając Polski, głosi się, że „partia pozbawiona rewolucyjnego ducha /czytaj czuczhe/ nie może prowadzić nie tylko walki przeciwko wewnętrznym i zewnętrznym wrogom klasowym, ale i sprawy przekształcenia przyrody i społeczeństwa”.

Jak więc wynika z podanych przykładów PPK nie wypowiadając się publicznie na tematy polskie, wykorzystuje natomiast trudności PZPR dla wykazania słuszności swojej polityki, a zwłaszcza idei Czuczhe.

Nadal natomiast publikuje się dużą ilość informacji n.t. wydarzeń w Polsce w biuletynie dla kadr, przedrukowywanych z prasy zachodniej. Tak np. w czerwcu i na początku lipca br. powołując się w szczególności na agencje Reuter, UPI, AFP – biuletyn poświęca dużo miejsca NSZZ „Solidarność” głównie Wałęsie, cytując jego wypowiedź o Genewie i po powrocie, zwłaszcza te gdzie apeluje o położenie kresu konfrontacji z rządem. Na drugim miejscu pod względem ilości informacji w biuletynie zajmuje tematyka dotycząca naszych trudności rynkowych i strajków. Wreszcie stosunkowo często zamieszczane są wypowiedzi tow. Tow. Kani, Jaruzelskiego i Rakowskiego, w których podkreśla się potrzebę konsekwentnej reali-

zacji polityki odnowy. Tylko jedną krótką informacją skwitowano list KPZR, powołując się na AFP.

W odróżnieniu do poprzedniego okresu /kwiecień – maj/ nie było przedruków dotyczących groźby obcej interwencji, natomiast pojawiło się kilka informacji o nasilających się w Polsce nastrojach antyradzieckich.

Nadal stosunek władz i instytucji koreańskich do naszej Ambasadę jest przychylny i serdeczny.

Nasze propozycje odnośnie programu obchodów 37 rocznicy PKWN zostały przyjęte i nie będą odbiegały od lat poprzednich, ani też od podobnych obchodów innych krajów.

Spodziewamy się jedynie, że na spotkaniach organizowanych z okazji naszego święta będzie jeszcze bardziej zawężona grupa aktywu. Na konferencji prasowej zorganizowanej z tej okazji, gdzie mówiliśmy o naszej rocznicy i rozpoczynającym się IX Zjeździe nie padło ani jedno pytanie. W prasie natomiast ukazała się informacja że odbyła się konferencja prasowa, podano kilka faktów związanych z powstaniem PRL, oraz że omówiono przygotowania do rozpoczynającego się Zjazdu. Dlatego też staramy się wykorzystać nawet te nieliczne grona Koreańczyków na naszych spotkaniach, aby przekazać pewną ilość informacji o sytuacji w PRL.

Jerzy Pękala

Opracował: JP

Wykonano w 3-ch egz.

Egz. nr. 1 i 2 – Dep. II MSZ

Egz. nr 3 – a/a

Pisała BZ.

Źródło: AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXV-598, Notatka dotycząca stanowiska KRLD wobec sytuacji w Polsce, k. 4.

Nr 2

Notatka informacyjna dla I Sekretarza KC PZPR Towarzysza gen. armii Wojciecha Jaruzelskiego – dot. wizyty Kim Ir Sena /27-29.1984/

Wobec zbliżającej się wizyty z KRL-D pragnę zwrócić uwagę na pewne jej aspekty.

Ze strony koreańskiej daje się odczuć klimat pewnego „chłodu”, co przejawia się głównie w ich podejściu do programu wizyty a zwłaszcza negatywnego stosunku do takich jej punktów jak: zwiedzanie Warszawy, Zamku Królewskiego, spotkania w zakładzie pracy, a również w uniku związanym z propozycją wręczenia odznaczeń.

Powodów takiego „chłodnego” podejścia strony koreańskiej upatrywać można:

- 1) w braku uzyskania w Polsce korzyści gospodarczych, a głównie związanych z kredytowaniem, wobec znanej im naszej sytuacji ekonomicznej;*
- 2) w obawach związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa ich przywódcy w kontaktach z ze społeczeństwem polskim/ przypuszczać można, że tak sprawę przedstawiają informacje ich Ambasady m.in. w kontekście wystąpień przeciwko porządkowi publicznemu w dniach 1 i 3 maja br./;*
- 3) w poczuciu urażenia, jakie spowodowały nasze próby najpierw przełożenia wizyty na koniec podróży po krajach socjalistycznych, później opóźnienia jej o jeden dzień ze względu na ówczesny termin plenum KC, by wreszcie zgodzić się na proponowany termin 26 maja, kiedy był już on nieaktualny ze względu na nowe ustalenia ze stroną radziecką dokonane dla przyjęcia naszego poprzedniego terminu / przedłużono o 1 dzień pobyt w ZSRR-Mińsk/.*

W obliczu zaistniałej sytuacji i uwzględniając istniejący kult osoby Kim Ir Sena zdecydowanie zasadnicze znaczenie będą miały bezpośrednio z nim rozmowy Towarzysza Generała. Ich klimat będzie decydujący i może w pełni rozwiać wszelkie „chłody” jakie obecnie ciążyą na wizycie, tym bardziej, że gość zostanie usatysfakcjonowany powagą i szacunkiem z jakim traktuje się jego kraj i jego

osobę. Dlatego też duże znaczenie ma w tym wypadku sprawa oprawy wizyty. Wydaje się celowe m.in. zorganizowanie powitania gościa przez pracowników w gmachu Komitetu Centralnego, mimo, że będzie to niedziela, lub też pożegnanie go po zakończeniu rozmów plenarnych.

Jestem zdania, że klimat rozmów na najwyższym szczeblu może dodatkowo wpływać na rezultaty rozmów gospodarczych.

*Czesław Dęga
Kierownik Wydziału Zagranicznego
KC PZPR*

Warszawa, 24 maja 1984 r.

Źródło: AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-632, Notatka informacyjna dla I Sekretarza KC PZPR Towarzysza gen. armii Wojciecha Jaruzelskiego – dot. wizyty Kim Ir Sena /27-29.1984/, k. 2.

Nr 3

**Notatka dot. współpracy międzypartyjnej PZPR a PPK
w latach 1984-1986**

W latach 1984-1986 współpraca PZPR z PPK została w pełni odbudowana i pogłębiona. Rozwój żywych kontaktów międzypartyjnych został podkreślony wizytą w Polsce delegacji partyjno-państwowej KRL-D na czele z Sekretarzem Generalnym KC PPK, Prezydentem KRL-D Kim Ir Senem.

Spotkanie naszych przywódców tow. W. Jaruzelskiego z tow. Kim Ir Senem, wyniki wizyty stworzyły dobrą atmosferę dla rozwoju całokształtu współpracy dwustronnej PRL z KRL-D. W minionych latach odbyło się szereg spotkań i rozmów członków kierownictwa naszych partii m.in. z okazji pobytu na wypoczynki w KRL-D. W 1984 r. w KRL-D przebywali Zastępcy Członków Biura Politycznego KC PZPR ttow.: W. Mokrzyśszczak³⁴ i M. Orzechowski³⁵, a w 1985 roku Sekretarz KC tow. Z. Michałek³⁶. W m-cu sierpnia 1986 r. gośćmi KC PPK byli Członkowie Biura Politycznego, Sekretarz KC PZPR ttow. J. Czyrek³⁷ i J. Głowczyk³⁸. W czasie pobytu w KRL-D

³⁴ Włodzimierz Mokrzyśszczak (ur. 1938) – inżynier komunikacji. Od 1959 r. członek PZPR. W latach 1973-1974 I Sekretarz KZ Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Gdańsku. W latach 1975-1976 dyrektor Rejonowej Dyrekcji Kolei Państwowych w Olsztynie. Od 1976 r. na stanowisku sekretarza KW w Olsztynie, a od czerwca do grudnia 1981 r. pełnił funkcję I sekretarza KW w Olsztynie. W latach 1981-1986 sekretarz KC PZPR, a także z-ca członka Biura Politycznego KC. Od 1986 do 1988 członek Biura Politycznego oraz przewodniczący Centralnej Komisji Kontrolno-Rewizyjnej PZPR. W latach 1988-1990 ambasador PRL w Czechosłowacji.

³⁵ Marian Orzechowski (ur. 1931) – historyk i politolog. W latach 1971-1975 rektor Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1981-1983 i 1988-1989 sekretarz KC, od 1986 do 1990 członek Biura Politycznego KC. Od 1984 do 1986 rektor Akademii Nauk Społecznych przy KC PZPR. W latach 1985-1988 minister spraw zagranicznych. W 1989 roku wybrany posłem na Sejm kontraktowy. W latach 1989-1990 przewodniczący Klubu Poselskiego PZPR.

³⁶ Zbigniew Michałek (ur. 1935 r.) – od 1953 r. członek PZPR. W latach 1981-1990 członek KC PZPR. Od 1986 r. z-ca członka Biura Politycznego KC PZPR, a od 1988 r. członek Biura Politycznego.

³⁷ Józef Czyrek (1928-2013) – od 1952 r. pracownik Ministerstwa Spraw Zagranicznych. W latach 1971-1980 podsekretarz MSZ. Minister spraw zagranicznych w latach 1980-1982. Od 1981 r. członek Biura Politycznego i sekretarz KC PZPR. W latach 1985-1989 poseł IX kadencji Sejmu RPL. Minister stanu w urzędzie prezydenckim w latach 1989-1990.

odbyli rozmowy w KC, a następnie spotkali się z Sekretarzem Generalnym KC PPK tow. Kim Ir Senem. Omówiono aktualne problemy współpracy partyjnej i państwowej. W Polsce przebywali w br. Członkowie Biura Politycznego LC PPK, Szeft Sztabu Generalnego KAL tow. Gen. armii O Kuk Riol³⁹, a w X Zjeździe PZPR uczestniczył Członek Biura Politycznego KC, Wiceprezydent KRL-D tow. Li Dzon Ok⁴⁰. Przemówienie zjazdowe delegacji wygłosiła w Fabryce Mierników i Komputerów „Era”. Odwiedziła również PGR Łazy i Instytut Sadownictwa w Skierniewicach.

W czasie swego pobytu w Polsce członkowie kierownictwa PPK odbyli szereg rozmów dot. stosunków dwustronnych PRL z KRL-D. Ważną dziedziną współpracy międzynarodowej jest wymiana delegacji studyjnych. W ostatnich dwóch latach delegowaliśmy do KRL-D 2 delegacje: Wydziału Ekonomicznego KC PZPR dla zapoznania się z doświadczeniami PPK w budownictwie przemysłowym i mieszkaniowym i Wydziału rolnego KC PZPR w celu zapoznania się z doświadczeniami w racjonalnym zagospodarowaniu ziem. Przyjeliśmy również dwie delegacje pionu ekonomicznego w tym delegację, która interesowała się pracą partii w przemyśle lekkim, szczególnie włókienniczym i odzieżowym.

Członkowie delegacji podkreślali wagę wymiany doświadczeń w sferze gospodarczej, które przynoszą obustronne korzyści. Każdego roku dokonywano wymiany 6 osobowych grup wypoczynkowych pracowników aparatu partyjnego. Podczas wypoczynku następuje wymiana informacji i doświadczeń dot. pracy naszych partii⁴¹.

W latach 1984-1985 przywróciliśmy wymianę lektorską. Lektorzy KC PZPR wygłosili cykl odczytów dot. aktualnej sytuacji polityczno-ekonomicznej PRL.

Nasza strona przyjęła dwóch lektorów, którzy wygłaszali odczyty nt. ekonomiczne KRL-D i walki PPK o pokojowe zjednoczenie kraju. Ożywiła się współpraca zaprzyjaźnionych miast Otwocka z Szuno-

³⁸ Jan Głowczyk (ur. 1927) – dziennikarz, działacz polityczny, publicysta. Od 1951 r. członek PZPR. W latach 1955-1956 sekretarz KZ PZPR w Zakładach Przemysłu Bawełnianego im. Marchlewskiego w Łodzi. Od 1957 do 1962 r. pracownik naukowy Wyższej Szkoły Nauk Społecznych przy KC PZPR. W latach 1957-1982 red. naczelny tygodnika „Życie Gospodarcze”. Od 1981 r. z-ca członka Biura Politycznego KC, a w latach 1986-1988 członek Biura Politycznego. W 1982 r. objął stanowisko sekretarza KC PZPR. Funkcję tę pełnił do 1988 r.

³⁹ Bliższych danych nie ustalono.

⁴⁰ Bliższych danych nie ustalono.

⁴¹ Wyjazd wypoczynkowy do Korei Północnej trwał 21 dni, AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-667, Plan współpracy pomiędzy Komitetem Centralnym PZPR a PP Korei, k. 2.

konem co znalazło swój wyraz w obustronnej wymianie delegacji i przyjęcie zasad przyszłej współpracy.

Współpracę kontynuowały organy prasowe naszych partii „Trybuna Ludu” z „Nondong Sinmun”.

Plany współpracy na lata 1984-1986 zostały w zasadzie zrealizowane.

WYDZIAŁ ZAGRANICZNY
KC PZPR

Warszawa, sierpień 1986.

Źródło: AAN, KC PZPR Wydział Zagraniczny, sygn. LXXVI-667, *Notatka dot. współpracy międzypartyjnej PZPR a PPK w latach 1984-1986*, k. 2.

*

Sylwia Szyc (ur. 1988) – doktorantka w Zakładzie Historii Społecznej XX wieku w Instytucie Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Aktualnie prowadzi badania nad ruchem studenckim w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, a także stosunkami polsko-północnokoreańskimi w latach 1950–1989.